

Паломництво на Землю

Роберт Шеклі

Альфред Саймон народився на Казанзі IV, невеликій сільськогосподарській планеті поблизу Арктура. Тут він водив свій комбайн по пшеничних полях, а довгими тихими вечорами слухав записи земних пісень про кохання.

Життя на Казанзі було досить приємне. Дівчата тут були миловидні, життєрадісні, веселі, не кривляки, з ними добре було ходити в гірські походи й плавати у струмках, хороші товариші, вірні подруги життя. Але зовсім не романтичні! Розважалися на Казанзі відверто, жваво й весело. Але це були не більш ніж розваги.

Саймон відчував, що в цьому спокійному існуванні йому чогось не вистачає. І одного разу він зрозумів, чого саме.

Якось на Казангу прибув на своєму пошарпаному зорельоті, навантаженому книгами, один торговець. Він був худий, білявий і трохи сам не свій. На його честь улаштували свято, тому що в далеких світах люблять новинки.

Торговець переповів усі останні чутки: про війну цін між Детройтом II і Детройтом III, про те, як ловлять рибу на Алані, як вдягається дружина президента Морації і як смішно розмовляють люди з Дорана V. Зрештою, хтось сказав:

— Розкажи нам про Землю.

— О! — сказав торговець, звівши брови. — Ви хочете почути про матінку-Землю? От що я вам скажу, любі друзі, кращого місця у всесвіті, ніж старенька Земля, ніде немає. На Землі, друзі, усе можливо й нічого не заборонено.

— Нічого? — перепитав Саймон.

— Там існують закони проти заборон, — пояснив торговець посміхаючись, — і ніхто ніколи їх не порушує. Земля інша, розумієте? Ось ви спеціалізуєтесь на сільському господарстві, а Земля — на всяких недоречностях, таких, як божевільня, краса, війна, сп'яніння, непорочність, жах тощо. Люди їдуть за десятки світлових років, щоб спробувати ці речі.

— І кохання? — запитала одна з жінок.

— Звісно, люба, — ласкаво сказав торговець. — Земля — єдине місце в Галактиці, де й досі існує кохання! На Детройті II і Детройті III спробували практикувати кохання, але воно виявилось надто дорогим задоволенням. На Алані вирішили не бентежити людей, а імпортувати його на Морацію чи Доран V просто ще не встигли. Проте Земля, як я вже казав, спеціалізується на різних недоречностях. і вони дають дохід.

— Дохід? — перепитав огрядний фермер.

— Певна річ! Земля — стара планета, її надра й ґрунти виснажені. Колонії нині незалежні, на них живуть тверезі люди такі, як ви. Вони хочуть вигідно продавати свої товари. А чим ще може торгувати бабуся Земля, як не дрібницями, заради яких варто жити?

— А ви кохали на Землі? — запитав Саймон.

— Кохав, — якось похмуро відповів торговець. — Кохав, а тепер подорожую. Друзі, оці книги...

За астрономічну ціну Саймон придбав збірку давніх поезій і, читаючи її, мріяв про пристрасть під божевільним місяцем, про тіла, що сплелися на темному морському узбережжі, про перші промені сонця, що виблискують на пересохлих губах коханців, приголомшених шумом хвиль.

І це можливо було лише на Землі! Тому що, як казав торговець, дітям Землі, розкиданим по далеких світах, доводилося надто багато працювати, щоб змусити чужу землю давати їм засоби до існування. На Казанзі вирощували пшеницю й кукурудзу, на Детройті II і Детройті III вирости заводи. Аланські рибалки славилися на весь Південний зоряний пояс. На Морації водилися небезпечні звірі, а незаймані простори Дорана V лише належало підкорити. Усе було так, як мало бути.

Однак життя у нових світах суворе, ретельно розплановане й стерильне у своїй досконалості. У мертвих глибинах космосу щось важливе було втрачено, і лише на Землі збереглося кохання.

Отож Саймон працював, заощаджував і мріяв. На двадцять дев'ятому році життя він продав свою ферму, поклав чисті сорочки у зручну валізу, вдягнув свій найкращий костюм і пару міцних черевиків і піднявся на борт лайнера "Казанга-Метрополія".

Нарешті він прибув на Землю, де всі його мрії мали неодмінно здійснитися, тому що так гарантував закон.

Саймон швидко пройшов митний огляд на нью-йоркському космодромі й на метро дістався до Таймс-сквер. Тут він вийшов на поверхню, мружачись від яскравого сонця й міцно стискаючи ручку валізи, тому що його попередили про кишенькових злодіїв, дрібних грабіжників та інших мешканців міста.

Затамувавши подих, він озирнувся. Перше, що його вразило, це безліч театрів з атракціонами у двох, трьох і чотирьох вимірах на будь-який смак. І яких атракціонів!

Праворуч від нього напис на величезному шатрі проголошував: "ПРИСТРАСТІ НА ВЕНЕРІ! ДОКУМЕНТАЛЬНІ КАДРИ ПРО СЕКСУАЛЬНІ ІГРИ МЕШКАНЦІВ ЗЕЛЕНОГО ПЕКЛА! ПРИГОЛОМШЛИВІ ВИКРИТТЯ!"

Йому схотілося це побачити. Але на іншому боці вулиці показували фільм про війну. Реклама кричала: "ПЕРЕМОЖЦІ СОНЦЬ! ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ ВІДЧАЙДУХАМ З КОСМІЧНОГО ФЛОТУ!" А далі вабила картина: "ТАРЗАН ПРОТИ ВАМПІРІВ САТУРНА!"

Саймон пригадав, що читав у книжках про Тарзана — давнього етнічного героя Землі.

Усе це було дивно, але його чекало ще стільки незвичайного! Він бачив відкриті крамниці, де можна було купити їжу з усіх планет всесвіту, і особливо такі аборигенні страви землян, як піца, хотдоги, спагеті та книші.

Тут були крамниці, де продавали форму всіх космічних флотів землян, і такі, де не було нічого, крім тисяч сортів пива.

Саймон не знав, з чого почати. Раптом він почув позаду себе стрекотіння автоматної черги й різко обернувся.

Це був лише тир, довге, вузьке, яскраво розфарбоване приміщення з високою стійкою. Завідувач тиру, смагливий товстун з ямкою на підборідді, сидів на високому табуреті й приязно усміхався йому:

— Спробуйте щастя?

Саймон увійшов і побачив, що на протилежному боці тиру замість звичайних мішеней на продірявлених кулями табуретах сиділи чотири дуже легко вдягнені жінки.

На чолі й грудях кожної з них було намальовано по яблучку.

— Хіба ви стріляєте справжніми кулями? — запитав Саймон.

— Звісно, — сказав завідувач. — На Землі існує закон, який забороняє недобросовісну рекламу. Кулі справжні, дівчата теж! Ставайте й підстрельте ту, яка вам до вподоби!

— Давай, хлопче! Закладаюся, що тобі в мене не влучити! — вигукнула одна з жінок.

— Він не влучить навіть у зореліт! — підбивала друга.

— Влучить! Не сумнівайся! — кричала третя.

Саймон провів рукою по чолу й спробував поводитися так, наче в тому, що він побачив, немає нічого дивного. Зрештою, це — Земля, а тут усе дозволено, коли того вимагають інтереси комерції.

— А є тири, де стріляють у чоловіків? — запитав він.

— Звісно, — відповів завідувач. — Але ж ви не мисливець за чоловіками, чи не так?

— Звичайно, ні!

— Ви з іншої планети?

— Так. А як ви дізналися?

— З костюма. Він завжди про все говорить. — Товстун заплющив очі й заговорив протяжно: — Ставайте, ставайте сюди, убийте жінку! Не стримуйте своїх імпульсів! Натисніть курок, і ви відчуєте, як застарілий гнів залишає вас! Це краще, ніж масаж! Краще, ніж горілка! Ставайте, ставайте — убийте жінку!

— А ви так і залишитесь мертвою, якщо вас уб'ють? — запитав Саймон одну з дівчат.

— Не меліть дурниць, — сказала дівчина. — Але куля...

— Буває й гірше, — додала дівчина, знизавши плечима.

Саймон хотів запитати, що може бути гірше, але завідувач перехилився до нього через стійку й сказав довірливим тоном:

— Слухай, хлопче. Поглянь, що в мене є.

Саймон заглянув за стійку й побачив невеликий автомат.

— І ціни смішні, — сказав завідувач. — Я дам тобі постріляти з автомата. Стрілай, куди хочеш, можеш рознести вщент усе обладнання, зрешетити стіни. Сорок п'ятий калібр, отакенна діра від кожної кулі. Коли стріляєш з автомата, то справді відчуваєш стрілянину.

— Нецікаво, — твердо сказав Саймон.

— Можу запропонувати гранату, навіть дві, — сказав завідувач. — Звісно, осколкові, якщо ти справді хочеш.

-Ні.

— За невеликі гроші, — сказав завідувач, — ти можеш застрелити навіть мене, якщо вже в тебе такий смак, хоча, гадаю, це тебе не зацікавить.

— Ні! Ніколи! Це жахливо! Завідувач поглянув йому просто у вічі:

— Не маєш настрою? Гаразд. Мій заклад відкрито цілодобово. Побачимося згодом, хлопче.

— Ніколи! — сказав Саймон, виходячи з тиру.

— Ми чекаємо на тебе, любий! — вигукнула вслід йому одна з жінок.

Саймон підійшов до стійки з напоями і замовив склянку кока-коли. Він помітив, що руки його тремтять. Зусиллям волі змусивши себе заспокоїтись, почав попивати напій. Саймон нагадав собі, що не варто судити про Землю за нормами поведінки на власній планеті. Якщо людям тут подобається убивати й жертви не заперечують, то чого протестувати? Чи, може, слід?

— Привіт, хлопче! — почув він збоку голос, який вивів його зі стану замисленості.

Саймон обернувся й побачив коротуна із серйозним і багатозначним виразом обличчя, що стояв поруч, потопаючи у плащі, який явно був завеликий йому.

— Нетутешній? — запитав коротун.

— Так, відповів Саймон. — А як ви дізналися?

— По черевиках. Я завжди вгадую по черевиках. Як тобі подобається наша планета?

— Вона трохи незвична, — обережно сказав Саймон. — Я хочу сказати, що не сподівався... тобто...

— Звісно, — сказав коротун. — Ти ідеаліст. Це видно одразу, варто лише поглянути на твоє чесне обличчя, друже. Ти прибув на Землю з певною метою. Я вгадав?

Саймон кивнув.

— Я знаю твою мету, — продовжив коротун. — Ти хочеш узяти участь у війні, яка врятує світ. Ти прибув саме туди, куди треба. У нас постійно тривають шість основних воєн, і кожний може в будь-який момент зіграти важливу роль в одній із них.

— Вибачте, але...

— Саме у цю мить, — проникливо сказав коротун, — пригноблені робітники Перу ведуть запеклу боротьбу з корумпованою і прогнилою монархією. Участь однієї людини може схилити шальки терезів на їхню користь!

Ти, друже, можеш стати цією людиною! Ти можеш бути запорукою перемоги соціалізму!

Побачивши вираз обличчя Саймона, коротун швидко виправився:

-Але можна навести чимало аргументів на користь освіченої аристократії. Мудрий старий король Перу (король-філософ у найглибшому платонівському розумінні цього слова) теж відчуває гостру потребу у твоїй допомозі. Його найближче оточення — науковці, гуманісти, національна гвардія, дворянство та лояльні селяни — потерпають від жахливих утисків соціалістичних заколотників, підтримуваних з-за кордону. Одна людина...

— Мене це не цікавить, — сказав Саймон.

— У Китаї анархісти... — Ні.

— Може, ти віддаєш перевагу комуністам у Вельсі? Чи капіталістам у Японії? Чи тебе приваблюють дрібні групи, скажімо, феміністи, прихильники заборони абортів чи спиртного або введення у вільний обіг срібних монет? Можемо влаштувати...

— Я не хочу війни, — сказав Саймон.

— Мені зрозуміла твоя відраза, — сказав коротун і швидко закивав головою. — Війна — це страхиття. У такому разі ти прибув на Землю заради кохання.

— Як ви довідалися? — запитав Саймон. Коротун скромно посміхнувся.

— Кохання й війна, — сказав він, — основні продукти земної комерції. Упродовж століть вони незмінно дають нам солідний дохід.

— А дуже важко знайти кохання? — запитав Саймон.

— Прямуй у бік центру, це за два квартали звідси, — жваво відповів коротун. — Проминути неможливо. Скажеш, що тебе прислав Джо.

— Не може бути! Як це можна отак вийти й...

— А що ти знаєш про кохання? — запитав Джо.

— Нічого.

— Отож-бо, а ми знаємося на цій справі.

— Я знаю лише те, що сказано у книгах, — сказав Саймон. — Пристрасть під божевільним місяцем...

— Авжеж, тіла, що сплелися одне з одним на морському узбережжі.

— Ви читали цю книгу?

— Це звичайна рекламна брошура. Мені треба йти. За два квартали звідси, не проминеш.

І чемно вклонившись, Джо зник у юрбі.

Саймон допив кока-колу й попрямував Бродвеем у бік центру. Його збентежили слова коротуна, але він вирішив не робити передчасних висновків.

Дійшовши до 44-ї вулиці, він побачив величезну яскраво освітлену неонову вивіску. На ній значилося: "КОРПОРАЦІЯ "КОХАННЯ ".

Дрібнішими неоновими літерами було написано: "Працюємо цілодобово!"

І ще нижче: "На другому поверсі".

Саймон насупився ще більше, страшна підозра спала йому на думку. Але все ж він піднявся сходами й увійшов до невеликої зі смаком умебльованої приймальні. Звідти його спрямували в довгий коридор, вказавши номер потрібної кімнати.

У кімнаті сидів симпатичний сивочолий чоловік, він підвівся із-за вражаючих розмірів письмового столу, простягнув Саймонові руку й сказав:

— Вітаю! Як справи на Казанзі?

— Як ви дізналися, що я з Казанги?

— По сорочці. Я завжди дізнаюся по сорочці. Мене звати містер Тейт. Я тут, щоб зробити усе можливе для вашого задоволення. Ви...

— Саймон. Альфред Саймон.

— Сідайте, будь ласка, містере Саймон. Сигарету? Щось питимете? Ви не пошкодуєте, що звернулись до нас, сер. Ми найстаріша фірма у сфері любовного бізнесу і набагато більша, ніж наш найближчий конкурент "Пристрасть анлімітед". До того ж вартість послуг у нас значно менша, а товар ви отримаєте високоякісний. Можна дізнатися, звідки ви довідалися про нас? Ви бачили нашу велику рекламу в "Таймс"? Чи...

— Мене прислав Джо, — сказав Саймон.

— А, енергійний хлопець! — сказав містер Тейт, весело похитавши головою. — Гарзд, сер, немає причин відкладати справу. Ви подолали неблизький шлях заради кохання і отримаєте його.

Він потягнувся до кнопки на своєму столі, але Саймон спинив його і сказав:

— Не хочу видатися нечемним, але...

— Я вас слухаю, — сказав містер Тейт із підбадьорливою посмішкою.

— Я цього не розумію, — промовив Саймон і густо почервонів. На його чолі виступили рясні краплини поту. — Здається, я не туди потрапив. Я не для того подолав шлях на Землю, щоб... Я хочу сказати, що насправді ви не можете продавати кохання. Адже не можете? Що завгодно, але тільки не кохання! Я хочу сказати, що це несправжнє кохання.

— Чому ж! Абсолютно справжнє! — підхопившись від подиву зі стільця, сказав містер Тейт. — У тому-то й річ! Сексуальні втіхи доступні кожному. Боже мій, це ж найдешевша штука у всьому всесвіті після людського життя. Але кохання — це рідкісний, особливий товар, його можна знайти лише на Землі. Ви читали нашу брошуру?

— Про тіла на темному морському узбережжі? — запитав Саймон.

— Саме так. Це я її написав. У ній гарно передано почуття, чи не так? Їх не можна мати до будь-кого, містере Саймон. Ці почуття можна мати лише до того, хто кохає вас.

— І все ж це несправжнє кохання, чи не так? — із сумнівом у голосі промовив Саймон.

— Звісно, справжнє! Якби ми продавали підроблене кохання, то так його і називали б. Закони про рекламу на Землі дуже суворі, запевняю вас. Тут можна продавати що завгодно, але обдурювати споживачів не можна. Це — етика, містере Саймон!

Тейт відсапався і продовжив спокійнішим тоном:

— Ні, сер, тут немає жодної помилки. Наш продукт — це не замінник. Це саме те почуття, яке оспівували поети протягом тисячоліть. З допомогою чудесних засобів сучасної науки ми можемо надати це почуття у ваше розпорядження, коли вам заманеться, у привабливій упаковці, зручне у використанні та за сміховинно низькою ціною.

— Я уявляв його дещо більш... спонтанним, — сказав Саймон.

— Так, у спонтанності є свої принади, — погодився містер Тейт. — Наші дослідницькі лабораторії зараз працюють у цьому напрямі. Повірте мені, немає нічого, що наука не могла б створити, коли існує попит.

— Усе це мені не подобається, — сказав Саймон, підводячись зі стільця. — Краще піти подивитись кіно.

— Зачекайте! — вигукнув містер Тейт. — Ви, мабуть, гадаєте, що ми намагаємося вам щось нав'язати. Ви, напевно, вважаєте, що ми познайомимо вас із дівчиною, яка вдаватиме, ніби кохає вас. Так?

— Певно, так.

— Якраз ні! По-перше, це було б надто дорого. По-друге, амортизація дівчини була б колосальною. До того ж їй було б психологічно дуже важко жити в умовах брехні такої глибини й масштабу.

— Тоді як ви це робите?

— Ми використовуємо наші знання науки та людського мислення.

Для Саймона це було китайською грамотою. Він рушив до дверей.

— Скажіть, будь ласка, — сказав містер Тейт. — На вигляд ви тямуща молода людина. Невже ви не зможете відрізнити справжнє кохання від несправжнього?

— Звісно, зможу.

— От вам і гарантія! Якщо наша послуга вас не задовольнить, можете не платити нам ані цента.

— Я подумаю, — сказав Саймон.

— Навіщо чекати? Провідні психологи кажуть, що справжнє кохання зміцнює нервову систему, відновлює здоров'я, заспокоює вражене самолюбство, сприяє відновленню гормонального балансу й поліпшує колір обличчя.

У коханні, яке ми пропонуємо, є все: глибока й стала прихильність, нестримна пристрасть, повна відданість, майже містичне обожнювання ваших вад і чеснот, шире прагнення робити приємне. І на додаток до всього лише "Корпорація "Кохання" може запропонувати вам неповторну мить, сліпучий спалах кохання з першого погляду!

Містер Тейт натиснув кнопку. Саймон нерішуче насупився. Двері відчинилися, увійшла дівчина, і Саймон втратив здатність тверезо мислити.

Вона була висока й струнка, з каштановим волоссям з вогненно-рудим відтінком. Саймон нічого не міг сказати про її обличчя, крім того, що його очі застелили сльози. А якби його запитали про її фігуру, він мабуть убив би того, хто питав.

— Міс Пені Брайт, — сказав містер Тейт, — познайомтесь з містером Альфредом Саймоном.

Дівчина спробувала говорити, але не могла вимовити ані слова. Саймон теж втратив дар мови. Він дивився на неї і знав: все інше не мало значення. До самих глибин свого серця він знав, що кохає. Кохає по-справжньому і беззастережно.

Вони одразу ж вийшли, взявшись за руки, сіли в реактивний гелікоптер і приземлилися біля невеликого білого котеджу, що стояв серед соснового гаю на березі моря. Вони розмовляли, сміялися й пестили одне одного, а згодом у променях сонця, що сідало за горизонт, Пені здалася Саймонові богинею вогню. У блакитних сутінках вона глянула на нього своїми величезними темними очима, і її знайоме тіло знову стало загадковим. Зійшов місяць, яскравий і божевільний, і перетворив плоть на тінь, і

вона плакала, вдаряючи його в груди своїми маленькими кулаками, і Саймон теж плакав, хоча й не знав чому.

Нарешті, настав ранок, слабкі й тривожні промені світанкового сонця виблискували на пересохлих губах закоханих і тілах, що сплелися в обіймах, приголомшені шумом хвиль і божевільною пристрастю.

Опівдні вони повернулися до офісу "Корпорації "Кохання".

Пені стисла його руку й зникла за дверима.

— Це було справжнє кохання? — запитав містер Тейт.

-Так!

— Ви цілком задоволені?

— Так! Це було кохання, найсправжнісіньке кохання! Лле чому вона наполягала на тому, щоб ми повернулися?

— Настав постгіпнотичний стан, — сказав містер Тейт. —Що?

— А ви на що сподівалися? Усі прагнуть кохання, але не всі хочуть платити за нього. Ось ваш рахунок, сер.

Саймон роздратовано відрахував гроші.

-У цьому не було необхідності, — сказав він. — Я, безумовно, заплатив би вам за те, що нас познайомили. Де вона зараз? Що ви з нею зробили?

— Будь ласка, спробуйте заспокоїтись, — умовляв містер Тейт.

— Я не хочу заспокоюватись! — кричав Саймон. — Я хочу бачити Пені!

— Це неможливо, — крижаним тоном промовив містер Тейт. — Будь ласка, припиніть істерику.

— Ви хочете викачати з мене більше грошей ? вола в Саймон. — Добре, я заплачу. Скільки я повинен заплатити, щоб вирвати її з ваших лап?

Саймон вихопив гаманець і жбурнув його на стіл. Містер Тейт ткнув у гаманець вказівним пальцем.

— Покладіть це собі до кишені, — сказав він. — Ми стара й дуже поважна фірма. Якщо ви ще раз підвищите голос, я буду змушений виставити вас звідси.

Саймон ледве опанував себе, запхав гаманця до кишені й сів. Глибоко зітхнувши, він спокійно проказав:

— Вибачте.

— Так-то краще, — сказав містер Тейт. — Я не дозволю кричати на себе. Але якщо ви будете розсудливі, я готовий вас вислухати. У чому проблема?

— Проблема? — знову підвищив голос Саймон, але опанував себе і сказав: — Вона кохає мене.

— Звісно.

— Тоді як ви можете розлучити нас?

— А яке відношення має одне до другого? — запитав містер Тейт. — Кохання це чудова інтерлюдія, відпочинок, воно корисне для інтелекту, самооцінки, гормонального балансу, шкіри обличчя. Але навряд чи хтось бажав би кохати й далі, чи не так?

— Я бажав би, — сказав Саймон. — Це кохання незвичайне, єдине...

— Так і є, — сказав містер Тейт. — Але, як ви, напевно, знаєте, будь-яке кохання організоване за стандартною технологією.

-Що?

— Ви, мабуть, чули про технології виробництва кохання?

— Ні, — сказав Саймон. — Я гадав, це було... природне.

Містер Тейт похитав головою.

— Ми відмовилися від процесу природного відбору багато століть тому, одразу після Технічної революції. Він занадто повільний і непридатний для комерційного використання. Навіщо він, якщо ми можемо продукувати будь-які почуття шляхом тренування й відповідного стимулювання визначених мозкових центрів? Результат? Пені абсолютно закохана у вас! Ваша власна схильність (як ми й розраховували) саме до її соматичного типу зробила почуття повним. Ми завжди застосовуємо темний морський берег, божевільний місяць, блідий світанок...

— Отже, її можна змусити покохати кого завгодно? — повільно промовив Саймон.

— Можна переконати покохати кого завгодно, — виправив містер Тейт.

— Господи, як же вона погодилася на цю жахливу роботу? — запитав Саймон.

— Як і всі. Прийшла й підписала контракт. Ця робота дуже добре оплачується, а після завершення терміну дії контракту ми повертаємо їй первинну індивідуальність. Без жодних змін. Але чому ви називаєте цю роботу жахливою? У коханні немає нічого непристойного.

— Це було не кохання! — вигукнув Саймон.

— Ні, кохання, справжнє кохання! Товар без підробки! Неупереджені наукові фірми провели якісний аналіз і порівняли його з природним почуттям. Усі перевірки показали, що наше кохання глибше, пристрасніше, палкіше й повніше.

Саймон замружився, потім розплющив очі й сказав:

— Послухайте. Мені начхати на ваш науковий аналіз. Я кохаю її, вона кохає мене, решта не має ніякого значення. Дозвольте мені поговорити з нею! Я хочу з нею одружитися!

Від відрази, містер Тейт наморщив ніс.

— Годі вам, молодий чоловіче! Ви хочете одружитися з такою дівчиною! Якщо ваша мета — шлюб, то такими справами ми теж займаємося. Я можу влаштувати вам ідилічне одруження за коханням майже з першого погляду на гарантовано незайманій дівчині, обстеженій чиновником урядового нагляду...

— Ні! Я кохаю Пені! Дозвольте мені хоч поговорити з нею!

— Це абсолютно неможливо, — сказав містер Тейт.

— Чому?

Містер Тейт натиснув кнопку на своєму столі.

— Що це ви вигадали? Ми вже стерли попереднє втілення. Пені зараз кохає когось іншого.

Аж тепер Саймон зрозумів. Він усвідомив, що в цей момент Пені дивиться на іншого чоловіка з тією самою пристрастю, яку пізнав він сам, і відчуває до іншого

чоловіка те саме повне й безмежне кохання, яке неупереджені наукові фірми визнали сильнішим, ніж старомодний, комерційно не вигідний природний відбір, і перебуває зараз на тому самому темному морському узбережжі, про яке згадано в рекламній брошурі...

Він кинувся на містера Тейта, намагаючись його задушити, але два дужих охоронці миттю увірвалися до кімнати, схопили його й повели до дверей.

— Пам'ятайте! — крикнув йому навздогін Тейт. Це в жодному разі не знецінює того, що ви пережили!

Попри все своє роздратування, Саймон розумів, що Тейт сказав правду.

Потім він опинився на вулиці.

Спершу в нього було лише одне бажання — тікати з Землі, де комерційних недоречностей більше, ніж може дозволити собі нормальна людина. Він крокував дуже швидко, і йому здавалося, що його Пені йшла поруч, а її обличчя світилося від любові до нього, і до нього, і до нього, і до тебе, і до тебе.

— Спробуйте щастя, — запропонував завідувач тиру.

— Ану поставте їх рядочком! — сказав Альфред Саймон. — Де ваш автомат?